

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 33/2021

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotyö on kuntiensa näköistä ja yhteistyöhön tukeutuvaa

Virkkula Outi, Impola Ritva, Suonerä Eeva

12.4.2021 ::

Pohjois-Pohjanmaan kunnat pitävät ilmastotyötä tärkeänä. Sitä edistetään osana kunnan muuta kehitystyötä. Ilmastotoimiin sitoudutaan alueellisissa ja valtakunnallisissa verkostoissa. Yhdessä ollaan enemmän ja löydetään kustannustehokkaita ratkaisuja. Hiilinielujen vahvistaminen on monessa kunnassa keskeinen ilmastoteko.

KUVA: Ritva Impola

Laaja kyselytutkimus kunnille

Tässä artikkelissa tarkastellaan Pohjois-Pohjanmaan ilmastotoimien nykytila ja suunnitelmat -kuntakyselyn tuloksia. Lopuksi arvioidaan kuntien ilmastopäästöjen määrää ja päästöjen kehitystä. Kysely toteutettiin Oulun ammattikorkeakoulun Canemure-hankkeen ja Pohjois-Pohjanmaan liiton POPilmasto-hankkeen yhteistyönä vuodenvaihteessa 2019–2020. Sähköinen kysely lähetettiin kaikille maakunnan 30 kunnalle. Kyselyyn vastasi 16 kuntaa eli vastausprosentti oli 53 %.

Kysely oli jaettu kymmeneen alakohtaiseen teemaan. Se sisälsi monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Teemoja olivat kiertotalous, kunnan suunnitelmat päästöjen kompensoimiseksi, liikenne, maa- ja metsätaloussektori, rakennukset, rakennuttaminen ja tilojen käyttö, ruokapalvelut, strategiset tavoitteet, teollisuuslaitosten suunnitelmat sekä uusiutuva ja keskitetty energiantuotanto. Laaja kysely tuottaa laajasti tuloksia, joita käsitellään artikkelisarjana. Tässä julkaisussa tarkastelu kohdistuu kuntien strategiatason tavoitteisiin, kuntien päästökompensointiin liittyviin suunnitelmiin sekä maa- ja metsätaloussektorin ilmastotoimenpiteisiin.

Yhteistyö kirittää ilmastotoimia

Yhteistyö kuvaa Pohjois-Pohjanmaan kuntien asennetta ilmastomuutoksen hillintä- ja sopeuttamistoimissa. Verkostoitumalla ja vertaisoppimalla ei jäädä asioiden kanssa yksin. Sen sijaan saadaan entistä laajempi näkökulma riskien tunnistamiseen ja sopeutumistoiimiin. Yhdessä löydetään uusia, innovatiivisia ja kustannustehokkaita ratkaisuja.

Ilmastotyön eri verkostot pohjautuvat vapaaehtoisuuteen. Yhä useampi kunta osoittaa sitoutuneisuuttaan ilmastotoimiin hakemalla valtakunnallisen HINKU-verkoston jäseneksi. HINKU-kunta sitoutuu tekemään 80 %:n päästövähennykset vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Pohjois-Pohjanmaalla HINKU-verkostossa on tällä hetkellä 10 kuntaa ^[1]. Kyselyn vastausten perusteella kiinnostusta HINKU-yhteistyöhön löytyy. Lisäksi kaikki kyselyyn vastanneet kannattivat yksimielisesti Pohjois-Pohjanmaan hakemista HINKU-maakunnaksi, joita toistaiseksi Suomessa ovat Etelä-Karjala, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Pohjois-Karjala ja Päijät-Häme ^[2].

Kunnilla on mahdollisuus liittyä KETS:iin eli kunta-alan energiatehokkuussopimukseen, jossa tavoitellaan entistä tarkempaa ja tehokkaampaa energiankäyttöä vuosille 2017–2025. HINKU-kuntia velvoitetaan tekemään KETS-sopimus. KETS:in taustavaikuttajat ovat Työ- ja elinkeinoministeriö, Energiavirasto ja Kuntaliitto. Sopimus edellyttää kunnalta energiatehokkaita toimia, seurantaa ja arviointia. ^[3] Enemmistö kyselyyn vastaajista oli joko jo liittynyt KETS:iin tai he olivat kiinnostuneita liittymään. Liittymisestä on useita hyötyjä. Se avaa kunnille uusia mahdollisuuksia hakea rahallista tukea energiainvestointeihin tai -katselmuksen toteuttamiseen. ^[4]

Kuntien erilaisuus saa näkyä ilmastotoimissa

Pohjois-Pohjanmaan maakunta on pinta-alaltaan Suomen toiseksi suurin maakunta ^[5]. Tämä näkyi kuntakyselyn avoimissa vastauksissa, joissa muun muassa etäisyydet ja pitkät välimatkat puhuttivat. Vapaassa sanassa esitettiin kaksoisraidetta Oulusta Liminkaan sekä lähijunapilotointia Oulun eteläisen ja pohjoisen kuntien välille. Samoin tärkeänä pidettiin yhteisautoilun kehittämistä, kaasu- ja sähköautojen tankkauspaistien lisäämistä sekä pyöräilyn tukemista ja sen yhdistämistä julkiseen liikenteeseen. Yhtä lailla Oulu-Kuusamo välillä kulkevalle tavaraliikenteelle toivottiin raideyhteyttä.

Ilmastotyötä pidettiin tärkeää, mutta sen on pystyttävä turvaamaan kunnan muu kehitystyö: *"Taloudellinen kestävyys on hiilineutraalissa toiminnassa ensiarvoisen tärkeää, jotta toiminta kantaa pitkälle tulevaisuuteen."* Maakunnallisessa ilmastotyössä tulee huomioida alueiden erilaisuus, esimerkiksi kuntametsien hiilinielut ja -varastot. Vastauksissa erilliset ilmasto-ohjelmat tai -strategiat eivät niinkään saaneet kannatusta. Ympäristö- ja ilmastotyötä suunnitellaan ja toteutetaan osana muuta kunnan strategista suunnittelua. Kuntastrategia on ilmastotyön lähtökohta. Eri strategiset valinnat, kuten esimerkiksi vähähiilisyys ja resurssiviisaus, ilmentävät ilmastotyön painoarvoa kunnassa. ^[6]

Hiilinielujen vahvistamista pidetään tärkeänä

Kyselyssä tiedusteltiin kuntien päästöjen kompensointiin liittyviä suunnitelmia. Vastaajat saivat valita seuraavien vaihtoehtojen välillä: (1) kunnassa sijaitsevat hiilinielut, (2) päästömaksut, (3) päästökauppaostot, (4) muut toimet ja (5) ei ole suunnitteilla. Seitsemällä kunnalla kuudestatoista ei ollut vastausajankohtana päästökompensointiin erityistä suunnitelmaa. Yksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen.

Yksikään vastanneista kunnista ei ollut harkinnut päästökauppaa tai -maksuja päästöjen kompensointiin. Hiilinielujen vahvistaminen sai vaihtoehtoista eniten kannatusta (kuva 1). Sitä kannatti viisi kuntaa, joille vahvistaminen tarkoitti erilaisia asioita. Muun muassa soiden ennallistaminen, metsien tuhkalanhoito, jatkuva metsänkasvatus menetelmänä ja vaikutuksina esitettiin esimerkkeinä. Samoin hiilinieluja vahvistavat metsätalouden harjoittaminen, puiden istutus ja hyvä metsänhoito. Kolme vastaaja oli valinnut "muut toimet", joissa tuulivoiman lisääminen mainittiin esimerkkinä.

KUVA 1. Metsät toimivat merkittävänä hiilinieluna [\[7\]](#) (kuva: Outi Virkkula)

Yhdeksässä kunnassa kuudestatoista oli suunnitteilla maa- ja metsätalouteen liittyviä ilmastotoimenpiteitä. Suunnitelmat kohdistuivat ennen kaikkea metsien hiilivaraston kasvattamiseen, jota tehdään kestäväällä metsänhoidon suunnittelulla ja metsätalouden eri keinoin. Puun istuttaminen mainittiin jälleen yksittäisenä esimerkkinä. Ennakoitiin, että energiapuun käyttö tulee lisääntymään ja siitä saatava tuhka pitäisi pystyä palauttamaan takaisin metsiin. Muut suunnitelmat liittyivät tilakohtaisten biokaasulaitosten suunnitteluun ja lämmön talteenottoon lannasta. Erillisenä toimenpiteitä edistävänä yhteistyösopimuksena mainittiin Iijoki-sopimus, jossa työstetään muun muassa maa- ja metsätalouden ilmastotekoja. Iijoki-sopimuksessa ovat mukana Ii, Oulu, Pudasjärvi ja Taivalkoski. Siinä tavoitellaan muun muassa vaelluskalojen luonnonkierron palauttamista Iijokeen sekä vedenlaadun parantamista vesistö- ja valuma-aluekunnostuksin [\[8\]](#).

Kuntien ilmastoteot näkyvät päästömäärissä ja niiden kehityksessä

Suomen ympäristökeskus on laskenut kaikille Suomen kunnille ja maakunnille ilmastopäästöjen määrän ja niiden kehityksen. Tulokset ovat avoimesti kaikkien käytettävissä. [\[9\]](#) Tämä niin kutsuttu ALAS 1.1.-malli laskee päästöt käyttöperusteisesti, osan alueellisesti ja osan kulutuksen perusteella. Siinä ei oteta huomioon LULUCF-sektorin eli maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektorin hiilinielua, mutta lasketaan päästöhyvitys tuulivoiman, biokaasun ja aurinkoenergian tuotannosta [\[10\]](#). LULUCF-sektori on mukana EU-tason jäsenmaita koskevassa päästölaskennassa ja sen seurannassa [\[11\]](#).

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kasvihuonekaasupäästöjen kehitys sektoreittain tarkasteltuna on laskeva. Vuosien 2005–2018 välinen muutos on -16 % [\[12\]](#). Kuntien päästömäärän ja kehityksen välillä on suuria eroja. Joissakin kunnissa on päästy merkittäviin vähennyksiin, toisissa päästöt ovat saattaneet kasvaa. Päästöjä ovat erityisesti vähentäneet lämmitykseen liittyvät investoinnit ja irtaantuminen fossiilisista polttoaineista.

Öljylämmitys on korvattu muilla lämmitysmuodoilla, maakaasun ja öljyn käyttö on vähentynyt kaukolämmön tuotannossa ja tuulivoimaa on rakennettu. Myös puhtaampaan sähkön tuotantoon on satsattu. ^[13]

Kyselyn perusteella kuntien ilmastotyötä koskevat suunnitelmat liittyvät etenkin metsäsektoriin ja uusiutuvaan energiaan. Metsien hiilinielujen kasvua edistetään myös jatkossa. Teot näkyvät kasvihuonekaasupäästöjen vähenemisenä ja "miinusmerkkisenä" tuloksena, mitä tavoitellaan. Pitkjänteiset suunnitelmat vaativat sitoutumista. Verkostoituminen mahdollistaa vertaistuen ja antaa konkreettista apua käytännön ilmastotoimiin kunnissa.

Lähteet

1. [^]Suomen ympäristökeskus. Hinku-verkosto. Hakupäivä 14.1.2021. <https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Hinku>
2. [^]Suomen ympäristökeskus. Hinku-maakunnat. Hakupäivä 14.1.2021. <https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Hinku/Hinkumaakunnat>
3. [^]Energiatehokkuussopimukset. Miksi energiatehokkuustoimia pitää raportoida? Kunta-ala. Hakupäivä 14.1.2021. <https://energiatehokkuussopimukset2017-2025.fi/aineistot-ja-ohjeet/kunta-ala/>
4. [^]Energiatehokkuussopimukset. Liity vastuullisten energiankäyttäjien joukkoon. Kunta-ala. Hakupäivä 14.1.2021. <https://energiatehokkuussopimukset2017-2025.fi/liity-sopimukseen/>
5. [^]Maanmittauslaitos. Tilastot. 2021. Hakupäivä 14.1.2021. <https://www.maanmittauslaitos.fi/tietoa-maanmittauslaitoksesta/organisaatio...>
6. [^]Merenheimo, T., Elohti, A., Orivuori, S. & Saari, E. 2020. Ilmastojohtamisen reseptikirja. Helsinki: Motiva Oy.
7. [^]Maa- ja metsätalousministeriö. 2021. Metsien hiilinielut. Hakupäivä 16.2.2021. <https://mmm.fi/metsat/metsatalous/metsat-ja-ilmastonmuutos/metsien-hiilinielut>
8. [^]Iijoki-sopimus. Hakupäivä 11.2.2021. <https://www.micropolis.fi/projekti/iijoki-sopimus-2019-2023/>
9. [^]Suomen ympäristökeskus. 2021. Kuntien ja alueiden kasvihuonekaasupäästöt. Hakupäivä 16.2.2021. https://www.hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit
10. [^]Suomen ympäristökeskus. 2020. Päästölaskennan menetelmä. Haku 16.2.2021. https://www.hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit...
11. [^]Maa- ja metsätalousministeriö. 2021. Maankäyttösektorin sisällyttäminen EU:n ilmastotavoitteisiin. Hakupäivä 16.2.2021. <https://mmm.fi/lulucf>
12. [^]Canemure-hanke. 2021. Pohjois-Pohjanmaan ilmastopäästöt. Oulun ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 16.2.2021. <https://www.oamk.fi/fi/tutkimus-ja-kehitys/tki-ja-hanketoiminta/hankkeet...>
13. [^]Suomen ympäristökeskus. 2020. Kuntien ilmastopäästöt kasvoivat vajaan prosentin vuonna 2018. Hakupäivä 16.2.2021. <https://www.hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Ajankohtaista...>

Metatiedot

Nimeke: Pohjois-Pohjanmaan ilmastotyö on kuntiensä näköistä ja yhteistyöhön tukeutuvaa

Tekijä: Virkkula Outi; Impola Ritva; Suonperä Eeva

Aihe, asiasanat: ilmastonsuojelu, kestävä kehitys, kunnat, päästöt, yhteistyö

Tiivistelmä: Artikkelissa tarkastellaan Pohjois-Pohjanmaan ilmastotoimien nykytila ja suunnitelmat -kuntakyselyn tuloksia. Kysely toteutettiin Oulun ammattikorkeakoulun Canemure-hankkeen ja Pohjois-Pohjanmaan liiton POPilmasto-hankkeen yhteistyönä vuodenvaihteessa 2019–2020.

Tulosten perusteella verkostoitumisella on tärkeä rooli Pohjois-Pohjanmaan kuntien ilmastomuutoksen hillintä- ja sopeuttamistoimissa. Uusia, innovatiivisia ja kustannustehokkaita ratkaisuja haetaan esimerkiksi ilmastomuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkoston (HINKU) avulla, johon on liittynyt kolmannes maakunnan kunnista. Ympäristö- ja ilmastotyötä pidetään Pohjois-Pohjanmaalla tärkeänä ja se halutaan integroida osaksi kunnan muuta strategista suunnittelua. Taloudelliset päämäärät ohjaavat toimenpiteitä ja antavat raamit päätöksenteolle. Pohjoisen maakunnan erityispiirteet, kuten pitkät välimatkat ja logistiset haasteet, otetaan kuntatason suunnittelussa monipuolisesti huomioon.

Metsien ja kestävän metsänhoidon merkitys hiilinielujen kasvattamisessa tunnustetaan laajasti. Uusiutuvan energian ratkaisut, kuten tuulivoima ja biokaasu, tuovat mahdollisuuksia fossiilisten polttoaineiden väistyessä. Pohjois-Pohjanmaan kuntien ilmastotyö on pitkäjänteistä ja alueellisesti vaihtelevaa. Vuosittaisten kasvihuonekaasulaskentojen mukaan suunta kohti vähäpäästöisempää maakuntaa on kuitenkin selvästi havaittavissa.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2021-04-12

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe202103056659>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Virkkula, O., Imppola, R. & Suonperä, E. 2021. Pohjois-Pohjanmaan ilmastotyö on kuntiensä näköistä ja yhteistyöhön tukeutuvaa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 33. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe202103056659>.